

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สรุปผลการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๐
เรื่อง “ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ต่อทิศทางความมั่นคงของไทยในอีก ๒ ทศวรรษข้างหน้า”
วันที่ ๑๔ - ๑๕ มี.ค.๖๐ ณ โรงแรมทาวน์ อิน ทาวน์ กรุงเทพฯ

ประธาน	พล.ต.อภิศักดิ์	สมบัติเจริญนนท์	ผอ.ศศย.สปท.
ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายวิเชษฐ	เวชชาชีวะ	รองอธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ
	รศ.ดร.ประภัสสร	เทพชาตรี	ผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	น.อ.ธนิตพงศ์	สิริเศวตศักดิ์ ร.น.	สำนักนโยบายและแผนกลาโหม กระทรวงกลาโหม
	พ.อ.ชิตชนก	นุชฉายา	กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย
	พ.อ.เดชาธร	สุขแสง	กรมยุทธการทหารบก
	น.อ.สมชาย	บัวงาม ร.น.	กรมยุทธการทหารเรือ
	น.อ.สุรพงษ์	ศรวิรัชย์	กรมยุทธการทหารอากาศ

บทวิเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

สรุปประเด็นสำคัญจากการรวบรวมแนวความคิด ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ต่อทิศทางความมั่นคงของไทยในอีก ๒ ทศวรรษข้างหน้า ได้ดังนี้

๑. ภาพสถานการณ์โลกในอีก ๒ ทศวรรษข้างหน้า ที่จะส่งผลกระทบต่อไทย

การมองไปข้างหน้าทำให้สามารถเตรียมรับมือกับสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับไทย ทั้งนี้ การคาดการณ์อนาคตจะต้องตั้งอยู่บนหลักคิด ข้อมูลที่ครอบคลุมเชิงลึก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหรัฐฯ ในประเด็นที่สำคัญ ๔ ประเด็น คือ

๑.๑ สหรัฐฯ จะยังคงเป็นประเทศมหาอำนาจอันดับหนึ่ง เนื่องจากมีอำนาจเชิงโครงสร้าง/ อำนาจโดยนัย ซึ่งเป็นผู้กำหนดกรอบความคิดและกติกาในกฎระเบียบโลก

๑.๑.๑ ที่มาแห่งอำนาจของสหรัฐฯ สหรัฐฯ เป็นประเทศมหาอำนาจ โดยมีที่มาของอำนาจทั้งจากเป็นอำนาจโดยแจ้งหรืออำนาจโดยตรง และอำนาจโดยนัยหรืออำนาจเชิงโครงสร้าง

๑.๑.๒ อำนาจโดยแจ้ง/อำนาจโดยตรง ซึ่งหมายรวมถึง ขีดความสามารถทางทหาร เศรษฐกิจ การเงิน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น สหรัฐฯ มีงบประมาณทางทหารสูง มีศักยภาพทางการทหารทั้งทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ กำลังพล และมีฐานทัพ ๑๘ แห่งกระจายอยู่ทั่วโลก ซึ่งกำลังพลสหรัฐฯ ยังมีความสามารถในการเคลื่อนย้ายได้อย่างคล่องตัวสูง (mobility) นอกจากนั้น ในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ที่สหรัฐฯ มีการพัฒนาอย่างก้าวหน้ามากเพื่อการค้า

๑.๑.๓ สหรัฐฯ กับมหาอำนาจอื่น โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ หากพิจารณาจาก GDP ซึ่งมี ๑๘,๕๖๒ ล้าน โดยสหรัฐฯ มีการค้า/ การลงทุนทั่วโลก ซึ่งกำไรส่วนหนึ่งของสหรัฐฯ มาจากกำไรภาคเอกชนของธุรกิจสหรัฐฯ ที่ไปลงทุนในภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งสร้างความมั่งคั่ง (wealth) นอกจากนั้น สหรัฐฯ ยังมีกลไกในการรักษาความมั่งคั่ง คือ

(๑) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญ

(๒) การลงทุนของบริษัทข้ามชาติ

(๓) การกำหนดกฎกติกา ควบคุม บังคับใช้กฎกติกา

(๔) การกำหนดโครงสร้างสถาบัน โครงสร้างพื้นฐาน กำหนดมาตรฐาน ทั้งนี้ ในอนาคต GDP ของจีนมีแนวโน้มที่จะเติบโตมากกว่าสหรัฐฯ เนื่องจากจีนมีประชากรมาก และมีเศรษฐกิจที่มาจากฐานที่ต่ำ คือ เป็น ประเทศที่ยังต้องมีการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ เพื่อรองรับการบริโภคภายในประเทศ จึงสามารถมีความเติบโตได้สูง

๑.๒ สหรัฐฯ จะยังคงเป็นประเทศผู้นำในหลายๆ เรื่อง เนื่องจากเป็นประเทศที่มีองค์ความรู้และคิดค้นนวัตกรรมมาเป็นระยะเวลานาน

๑.๒.๑ สหรัฐฯ เป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์และองค์ความรู้ และสามารถนำมาสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสหรัฐฯ เอง และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูงซึ่งมาจากที่อื่น โดยสหรัฐฯ สามารถส่งเสริมบุคลากรเหล่านี้ให้ร่วมคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม ซึ่งสหรัฐฯ สามารถรักษาคนเหล่านี้ไว้ได้ด้วยการให้สัญชาติ

๑.๒.๒ สหรัฐฯ มีสถานะแวดล้อมที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์ อาทิ การให้ทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล และมีการพัฒนาการวิจัยไปสู่เชิงพาณิชย์

๑.๒.๓ สหรัฐฯ จะประสบกับการถูกไล่ตาม (catch up) และถูกท้าทาย (Challenge) จากมหาอำนาจอื่นๆ

๑.๒.๔ ประเทศจีนมีเศรษฐกิจและกองกำลังทหารที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ โดยต้องการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งด้านทะเลจีนตะวันออก และทะเลจีนใต้ รวมทั้งจีนได้เข้ามาขยายอิทธิพลมากขึ้นในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เห็นได้จากสร้างกรอบความร่วมมือ “แม่โขงล้านช้าง” ที่จะทำให้พื้นที่บริเวณกลุ่มแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่ในการอำนวยความสะดวกกับจีนในด้านการค้าขาย

๑.๒.๕ ญี่ปุ่นและประเทศตะวันตกอื่นๆ ได้ขึ้นมามีขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านต่างๆ อาทิ วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม แต่มีความสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นพันธมิตรและยังต้องพึ่งพาสหรัฐฯ

๑.๓ ประเทศไทยจะวางตัวอย่างไรกับสหรัฐฯ และมหาอำนาจอื่นๆ

๑.๓.๑ มหาอำนาจเป็นได้ทั้งสภาพแวดล้อม, ผู้เล่น และแรงกดดัน ดังนั้น ไทยจะต้องสร้างสมดุลให้เหมาะสม โดยมีมหาอำนาจในอนาคต ได้แก่ จีน รัสเซีย และตัวแสดงอื่นที่ไม่ใช่รัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มก่อการร้ายและกลุ่มแนวคิดความรุนแรง รวมถึงกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งยาเสพติด และวัสดุที่ใช้ได้ ๒ ทาง (dual use material) เช่น สารตั้งต้นที่สามารถนำไปผลิตได้ทั้งยาและยาเสพติด นิวเคลียร์ (proliferation) เป็นต้น สามารถเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนในการก่อการร้าย

๑.๓.๒ การแสดงออกของประเทศมหาอำนาจอาจไม่ได้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับไทย แต่พฤติกรรมของมหาอำนาจที่แสดงออกต่อประเทศอื่น อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพด้านความมั่นคงในภูมิภาคได้

๑.๓.๓ ไทยควรสร้างผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศมหาอำนาจและขยายผลประโยชน์ที่มีอยู่ร่วมกัน ให้ความสนับสนุนบทบาทและท่าทีของมหาอำนาจ ทั้งนี้ ไทยควร (๑) พัฒนาจุดแข็งของตนเอง เช่น มาเลเซีย เป็นประเทศที่สร้างจุดแข็งด้านความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมทั้งสายอนุรักษ์นิยม สายกลาง เพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงโลกมุสลิมกับโลกตะวันตก ซึ่งทำให้มหาอำนาจเข้ามามากขึ้น (๒) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ เช่น หาก สหรัฐฯ มีข้อกังวลกับประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างจีนและฟิลิปปินส์ ไทยควรเข้าไปเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ย ตามช่องทาง/ กลไกที่มีได้ (๓) การมีพันธมิตร

๑.๓.๔ การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐฯ ซึ่งที่ผ่านมา ไทยดำเนินนโยบายต่อสหรัฐฯ อยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม จึงมีความคาดหวังในความสัมพันธ์เชิงส่วนตัวมาก ซึ่งมักจะไม่ประสบ โดยไทยยังมีข้อขัดข้อง อาทิ (๑) ไทยไม่ประสบความสำเร็จในการใช้ไม้แข็งในการเจรจาต่อรอง (๒) ไทยไม่มีหน่วยงานที่จะบูรณาการทำงานระหว่างประเทศ (๓) ไทยไม่แยกความสัมพันธ์ส่วนตัวออกผลประโยชน์ประเทศ

๒. พลวัตของสถานการณ์ความมั่นคงของไทย ในอีก ๒ ทศวรรษข้างหน้า

๒.๑ สภาวะแวดล้อมโลก มีระบบขั้วอำนาจเป็นลักษณะขั้วอำนาจแบบผสม โดยสหรัฐฯ น่าจะยังเป็นมหาอำนาจอันดับ ๑ ในขณะที่มีมหาอำนาจอื่นผงาดขึ้นมาในลักษณะระบบหลายขั้วอำนาจ เกิดความซับซ้อนในระบบความมั่นคงโลก

๒.๒ ความขัดแย้งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์เป็นความขัดแย้งทางวัฒนธรรมมากขึ้น

๒.๓ ความขัดแย้งของมหาอำนาจอาจมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น อาทิ ตะวันตก-รัสเซีย สหรัฐฯ-จีน ญี่ปุ่น-จีน อินเดีย-จีน

๒.๔ ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของไทยในอีก 20 ปีข้างหน้า ได้แก่ ไทยควรมียุทธศาสตร์กับมหาอำนาจโดยสร้างสมดุลกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ และสามารถเป็นศูนย์กลางของอาเซียนได้ในหลายด้าน เช่น medical hub รวมทั้งควรมีหน่วยงานคลังสมอง เพื่อศึกษาวิจัยเชิงลึกในงานด้านความมั่นคง

๓. กองทัพในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า

๓.๑ สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในระดับโลก ได้แก่ คาบสมุทรเกาหลี การใช้อาวุธนิวเคลียร์ การปรับปรุงโครงสร้างกองทัพของจีน ทะเลจีนใต้ การเข้ามามีอิทธิพลของจีนและรัสเซีย

๓.๑.๑ สถานการณ์โลกปัจจุบันจะย้อนกลับไปสู่ความเป็นชาตินิยม โดยเน้นการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ เช่น กรณี Brexit ของอังกฤษ, การชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ของ Trump

๓.๑.๒ การก่อการร้าย มุ่งไปที่พื้นที่ตะวันออกกลาง แต่ในระยะยาวมีแนวโน้มจะแพร่ขยายไปยังภูมิภาคอื่นๆ

๓.๑.๓ โลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ความมั่นคงทางไซเบอร์ การใช้อาวุธทำลายล้างรุนแรง

๓.๒ สถานการณ์ภัยคุกคามในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะมีความขัดแย้งสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่เกี่ยวกับเส้นทางเดินเรือ (Sea Lines of Communication : SLOC) พื้นที่ยุทธศาสตร์ และแหล่งทรัพยากร/ แหล่งพลังงาน โดยจีนและสหรัฐฯ จะเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ขัดแย้งมากขึ้น รวมถึงประเทศอื่นๆ เช่น อินเดีย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และอินโดนีเซีย นำไปสู่การสะสมอาวุธในภูมิภาค ทั้งนี้ ในบริเวณที่เป็นพื้นที่การค้า จะเน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น โดยอาเซียนรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจมีความก้าวหน้ามากที่สุด ในขณะที่กรอบประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ยังมีอุปสรรคอยู่บ้างในด้านความมั่นคงเขตแดน โดยประเทศในอาเซียนยังมีมุมมองด้านผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน คือ ประเทศที่มีพื้นที่ทางบก และพื้นที่ทางทะเล และประเทศมหาอำนาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประเทศต่างๆ

๓.๓ สภาวะแวดล้อมและภัยคุกคามด้านความมั่นคงมิติทางทะเล มีดังนี้

๓.๓.๑ ปัญหาข้อพิพาทในการอ้างสิทธิพื้นที่ทับซ้อน

๓.๓.๒ ปัญหาโจรสลัด บริเวณช่องแคบมะละกาที่เป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญเชื่อมระหว่าง

คาบสมุทรอินเดียนกับคาบสมุทรแปซิฟิก

๓.๓.๓ ภัยคุกคามบริเวณอ่าวไทย ได้แก่ การประมงรุกล้ำน้ำ

๓.๓.๔ การหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ลักลอบเป็นแรงงานประมง

๓.๓.๕ การลักลอบของสิ่งของผิดกฎหมาย สิ่งของหนีภาษี

๓.๓.๖ การก่อการร้ายบริเวณแทนชุดเจาะ/ แหล่งผลิตก๊าซธรรมชาติ เนื่องจากเป็นผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และมิตรประเทศ

๓.๔ สถานะแวดล้อมและภัยคุกคามด้านความมั่นคงทางอากาศ เห็นว่าภัยคุกคามมีนิยามไม่เปลี่ยนแปลง แต่ขอบเขตอาจเปลี่ยนไป แบ่งเป็น ๒ มิติ คือ

๓.๔.๑ Cyber security การโจมตีทางไซเบอร์

๓.๔.๒ Space security ภัยคุกคามเหนือน่านฟ้า โดยต้องไม่มีอากาศยานที่ไม่สามารถระบุที่มาได้

๓.๕ ข้อเสนอแนะจากการประชุมฯ

๓.๕.๑ ควรมีการพัฒนาระบบของกองทัพให้มีความทันสมัย และพัฒนาบุคลากรให้สามารถกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์และสามารถรับมือกับภัยคุกคามได้อย่างทันท่วงที โดยเน้นศาสตร์ในการกำหนดยุทธวิธีทางยุทธศาสตร์หรือความคิด และทุ่มเทพยายามต่างๆ เพื่อพัฒนาบุคลากร

๓.๕.๒ กองทัพควรมีการปรับตัว โดยการพัฒนางองค์ความรู้ใหม่ๆ เฉพาะทาง เพื่อสนองตอบต่อภัยคุกคามใหม่ๆ โดยเฉพาะด้าน Cyber และ Space ให้มากขึ้น รวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านการป้องกันการโจมตี IT หรือ Cyber Attack เนื่องจากภัยคุกคามชนิดดังกล่าวเป็นภัยที่มองไม่เห็น ไม่สามารถรบกับฝ่ายตรงข้ามได้อย่างชัดเจน และเป็นสงครามที่ไม่มีการประกาศ ซึ่งอาจเป็นภัยคุกคามที่รุนแรงกว่าการโจมตีที่มองเห็น

ภาพประกอบการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๐
เรื่อง “ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ต่อทิศทางความมั่นคงของไทยในอีก ๒ ทศวรรษข้างหน้า”
เมื่อวันที่ ๑๔ - ๑๕ มี.ค.๖๐ ณ โรงแรมทาวน์ อิน ทาวน์ กรุงเทพฯ

